

SZÁMVETÉS...

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1977. évi munkája

A könyvtárosegyesület 1977. évi tevékenységét a szervezetek munkájának meg erősödése, önállóságuk növekedése és a tartalmas szervezeti élet kibontakozása jellemezte. Ez a fejlődés hosszabb időszak eredménye, jelei már a korábbiakban is megmutatkoztak, de az egyesület különféle területi szervezetei, szekciói között még számottevőek voltak a különbségek. Az 1977-es év eredményei egyértelműen e különbségek csökkenésére utalnak.

Fejlődés a területi szervezetek munkájában

Az eredményesebb munka elsősorban a területi, megyei szervezeteknél volt megfigyelhető. E szervezetek tervszerű munkájának elősegítése érdekében az elnökség konzultációs megbeszéléseket kezdeményezett, témajavaslatokat adott, s e javaslatok megvalósítását az év folyamán előadók küldésével is segítette. A szervezetek munkájának összehangolása az egyesületi tájékoztató előzetes rendezvénynaptárának közreadásával történt.

A területi szervezetek fejlődő munkáját jelzik a számok is: 1975-ben 31, 1976-ban 45, 1977-ben pedig 57 rendezvényt tartottak. A számbeli növekedés mögött tartalmi változás is történt — például bővült a kifejezetten szakmai továbbképző jellegű előadások témaválasztása, s az előadások változatosabb tárgyköröket öleltek fel: közöttük megtalálhatjuk a könyvtárpolitika, a könyvtári és tájékoztatási munka, a nem hagyományos dokumentumok, a dokumentumtárak, az olvasáskutatás, a könyvtárosképzés és továbbképzés, a könyvtári szakcsajtó különféle kérdésköréit és számos más, időszzerű kérdést.

A szűkebb szakmai témák mellett az 1976. évinél lényegesen több előadás hangzott el a tavalyi céloknak megfelelően a politikai, a kulturális és a könyvtári, tájékoztatási munkával összefüggő határterületek problémáiról. Ezek a rendezvények hasznosak és tanulságosak, mert bővítik a könyvtárosok látókörét és segítenek a szakmai munkában is. A szocialista embertípusról, a parlamenti életről és a demokráciáról, a művelődéspolitikáról és a közművelődés időszzerű kérdéseiről, irodalomtörténeti, könyvtártörténeti és könyvművészeti témákról szervezett előadások jelzik az említett törekvések megvalósulását.

Az előadások mellett nőtt a tapasztalatcsere-látogatások száma, és fejlődött a szervezetek együttműködése is, mégpedig nemcsak a megyei szervezetek között, hanem a területi szervezetek és a szekciók, valamint a bizottságok között is. A megyei szervezetek új kezdeményezése volt, hogy gyakran csatlakoztak más könyvtárak, kulturális szervek rendezvényeihez, részvételre mozgósították a tagságot.

A megyei szervezetek munkájáról szólva a *Hajdú-Bihar megyei* szervezet tevékenysége az egyesület elnökségének értékelése szerint igen jó volt. Nemcsak azért, mert taglétszáma nagy, megközelíti a 200-at, hanem mert tervszerűen, rendszeresen dolgozik, és igyekezett erősíteni a megye területén a különféle könyvtárakban dolgozó munkatársak közötti hasznos és előnyös kapcsolatot.

Élénk volt a szervezeti élet a *Fejér megyei* szervezetben is. Az év során megtartott előadások tematikája itt igen változatos volt, és a megyei szervezet a mindenkit érdeklő előadásokon kívül szakosított rendezvényeket is tartott. A tagok részt vettek más szervezetek (szekciók és bizottságok) munkájában is.

A *Heves megyei* szervezet, amelynek létszáma elérte a százat, az év folyamán számos érdekes és értékes megmozdulást szervezett. Közülük más szervezetek részére is példamutató két rendezvény témaválasztása: a képzőművészeti kiadványok hasznosítása a könyvtárakban című előadása, illetve azé a bemutatóé, amelyen a könyvtárban használatos technikai eszközökkel, azok kezelésével ismerkedhettek meg a könyvtárosok.

Az egyesület elmúlt évi munkatervében kiemelt feladatként szerepelt a főiskolai államvizgára készülő könyvtárosok támogatása. Különösen a Heves megyei szervezet kezdeményezése volt ilyen tekintetben példamutató. E szervezet a megyei könyvtárral együttműködve, a tanács anyagi támogatásával, a Nógrád és a Szolnok megyei szervezettel közösen több mint 50 könyvtáros részére indított konzultációs sorozatot.

Az egyesület elnöksége jónak ítélte a *Nógrád*, a *Szolnok*, a *Szabolcs-Szatmár*, továbbá a *Vas*, *Veszprém* és *Zala* megyei szervezet munkáját is. A felsorolt megyei szervezetekben rendszeres, folyamatos szervezeti élet folyt. A Veszprém megyei szervezet tagjai közül, viszonyozva az NDK-beli könyvtárosok 1976. évi látogatását, tizen tanulmányúton vettek részt a Halle—Lipcse—Drezda útvonalon, és a szakmai program mellett az egyesületi munka értékelésére, a tapasztalatok cseréjére is sort kerítettek a magyar és az NDK-beli könyvtárosok. — A Vas, a Veszprém és a Zala megyei szervezet a Szombathelyi Tanárképző Főiskolával együtt szervezett konzultációt az államvizsgára készülő könyvtárosoknak.

Az év folyamán alakult meg 85 taggal a *Bács-Kiskun* megyei szervezet, és ezzel *Győr-Sopron*, *Csongrád* és *Tolna* megye kivételével már minden megyében működik az egyesület helyi szerve. A Pest megyei szervezet létrehozásának feltételei már megteremtődtek.

A szekciók és a bizottságok

A szekciók és bizottságok munkája is eredményes volt 1977-ben. A korábban alakult szekciók munkamódszerei kialakultak, és rendszeresebbé vált a bizottságokban folyó egyesületi élet is. E szervezetek munkájukat úgy alakították ki, hogy az megfeleljen a tagok igényeinek és lehetőségeinek. Ennek szellemében változnak a módszerek: a rendszeres előadások, nagyobb időközönként rendezett, több napos konzultációk, az írásbeli munka, tapasztalatcserék egyaránt megtalálhatók tevékenységükben. Tevékenyen kapcsolódott az egyesület életébe a *társadalomtudományi könyvtárosok szekciója*, amely csak 1977 elején alakult, de munkája gyorsan rendszeressé vált, és tagjainak száma is immár megközelíti a 200-at.

A szekciók és bizottságok rendezvényeinek száma az 1976. évi 42-ről 53-ra emelkedett, tartalmilag és formailag változatosabbá vált.

A *gyermekkönyvtárosok szekciója*, amely csaknem 200 tagot tömörít, az év során két rendezvényt tartott, és befejezte a gyermekkönyvtárosok tevékenységrendszeréről szóló tanulmány anyaggyűjtését is. A munka feldolgozása és kiadása folyamatban van. A szekcióüléseken való részvételi arány igen jó volt; a tagságnak mintegy 70—80 százaléka vett részt és szerzett hasznos tapasztalatokat az általános iskolai könyvtárak jelenlegi helyzetéről, illetve fejlesztési lehetőségeiről szóló előadáson és vitán, valamint azon az előadáson, amely gyermekek részére szervezett iskolán kívüli köznevelődési formákról szólt.

Az *ifjúsági könyvtárosok szekciójának* taglétszáma csaknem negyvennel nőtt, tagjainak száma 180. A tagság összetétele sokrétű, és ez a körülmény az év során a szekció vezetőségét új feladat elé állította, amelynek ez gazdag témaválasztással és a rendszeres, írásos információs kapcsolat kialakításával igyekezett megfelelni. Az ifjúsági szekció plenáris összejövetelei közül — amelyeket nagyobb részt vidéken tartottak — szakmailag igen értékes volt a 14 éven fiatalok olvasmánykiválasztását befolyásoló tényezőkről és módszerekről, valamint az olvasótábornak az olvasóvá nevelésben betöltött helyéről és szerepéről szóló rendezvény. A kétnapos szekcióüléseket könyvtárlátogatással és gazdag kulturális programmal kötötték egybe. A szekció munkájáról többször beszámolt a szaksajtó és több napilap is.

A legnagyobb létszámú szervezet továbbra is a *műszaki könyvtárosok szekciója*. Tagjainak száma 538, annak ellenére, hogy az év folyamán többen átléptek az újonnan alakult társadalomtudományi szekcióba. A műszaki szekció az év folyamán 14 rendezvényt tartott, ezek tematikája kiegyensúlyozott volt: a mindennapi könyvtári és tájékoztató munka gyakorlati, módszertani kérdéseit tárgyaló előadásokon kívül a fejlesztési problémák, a nemzetközi környezet megismerése és megismertetése, az érdekvédelem és az aktuális politikai kérdések témakörét felölelő előadások szerepeltek a programban. (Például: az információkereső nyelvek időszeri problémái; a szabadalmi információk és a szabadalmi tájékoztatás; az Országos Széchényi Könyvtár szolgáltatásainak fejlesztése, könyvtártechnikai berendezések; a helsinki biztonsági és együttműködési értekezlet információs és kulturális problémái; az 50 éves IFLA stb.). Hasznos kezdeményezése volt a szekciónak a Kossuth Nyomda fényszedő üzemébe szervezett látogatás és a Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere c., a Statisztikai Hivatal kiadásában megjelent nomenklatúrával kapcsolatos, központi rendezvényként megtartott vitauülés. Ez utóbbi eredményként az elnökség javaslatot juttatott el az illetékes szervekhez a könyvtárosok és a tájékoztatási szakemberek besorolásának felülvizsgálására.

A szekció jó kapcsolatokat épített ki az egyesület más szervezeteivel, tagjai pedig mindenkor készségesen nyújtanak segítséget az egész egyesület munkájához is.

Az 1977-ben alakult új szekcióba, a *társadalomtudományi könyvtárosok szekciójába* 180 tag lépett be. A vezetőség és a tagság lelkes kezdeményezései, eddigi munkája biztositéka e fontos és sok szakembert érintő szervezet további eredményes munkájának. A szekció rendezvényei közül szakmai körökben nagy visszhangot váltott ki a társadalomtudományi információs rendszer távlatairól megtartott előadás és vita, s számos érdeklődőt vonzott A könyvtárak számítástechnikai fejlesztésének irányelvei és a társadalomtudományok című rendezvény is. A szekció értékes segítséget adott a Jogi Könyvtárosok Nemzetközi Szövetségének 6. tudományos ülését megrendező Országgyűlési Könyvtárnak.

A *zenei könyvtárosok szekciójának* taglétszáma növekedett, publikációs tevékenysége megélnéskült, és változatosabb lett rendezvényeinek tematikája is, a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal közösen szervezett továbbképző tanfolyama pedig jó eszköze volt a tagság szakmai fejlődésének. Néhány az előadások közül: irányelvek és zenei könyvtári normatívák a külföldi és a hazai gyűjtemények tapasztalatai alapján; a hangtárak hangtechnikai rendszerei; a szovjet zene története stb.. A szekció munkájáról, annak eredményeiről több publikáció jelent meg a szakajtóban is.

Az egyesület bizottságaiban folyó szakmai munka lényegesen bővült. A *könyv- és könyvtártörténeti bizottság* munkájában csaknem 200-an vettek részt, 10 rendezvényen — előadásokon, tapasztalatcseréken, könyvtárlátogatásokon — általában 40—50-en jelentek meg. Az előadások témaköre a könyv- és könyvtártörténeti kutatásoktól a restaurálásig számos érdekes kérdésre terjedt ki.

Az *olvasáskutatási és -pedagógiai*, valamint a *könyvtártechnikai és gépesítési bizottságok* munkája is sokrétű volt. Míg az előbbi munkáját elsősorban a szűkebb szakterület kutatási feladatainak megoldásában történő segítségnyújtás, addig az utóbbit a rendszeres, jó témaválasztású előadásorozat jellemezte, példázva a tagság igényeihez igazodó módszerek és eszközök helyes alkalmazásának gyakorlatát.

Rendszerez munkát folytatott az *osztályozási és indexelési* valamint a *bibliográfiai bizottság* is, melynek legutóbbi, a helyismereti munka időszerű kérdéseiről folytatott, más szervekkel közösen rendezett kecskeméti tanácskozásról a Könyvtáros 1977. 12. száma is beszámolt.

Központi tevékenység

A központi rendezvények száma — elsősorban a szervezetekben folyó munka következtében — a korábbi időszakhoz képest tovább csökkent. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a szervezetek jól megválasztott és előkészített programja jobban igazodik a tagság igényeihez, és ennek következtében központi rendezvényt csak az átfogó, általános érdeklődést kiváltó témákról érdemes tartani. Ezek közé tartozik a vándorgyűlés, amely 1977-ben immár a kilencedik volt.

A vándorgyűlésről, amely a közművelődési törvény végrehajtásával kapcsolatos feladatokról tanácskozott, a Könyvtáros részletesen beszámolt (1978. 1. sz.), és a napilapok is bő tájékoztatást adtak róla. A rendezvény lebonyolításáért, szervezéséért elsősorban a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársait illeti a majdnem 500 főnyi résztvevő nevében az elismerés.

Az egyesület *publikációs tevékenysége* elmaradt a tervezettől. Folyamatos volt az egyesületi tájékoztató megjelenése, megjelent az 1976-os évkönyv, és a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal közös kiadásban napvilágot látott az IFLA új alapszabálya. Az *Előadások és viták* sorozatban azonban nem jelent meg új füzet. A jövőben e sorozat helyett az évkönyvek tartalmi bővítését tervezzük a legfontosabb előadások és viták anyagának megjelentetésével.

Az egyesület *nemzetközi tevékenysége* folyamatos volt és tovább bővült. Az NDK könyvtáregyesületével együttműködési megállapodást kötött, amelynek keretében delegáció vett részt az NDK egyesületének közgyűlésén, illetve német küldöttség az MKE vándorgyűlésén. Az MKE felvette a kapcsolatot a szlovákiai könyvtáros-egyesület vezetőségével, az együttműködési megállapodás megkötése 1978-ban várható. Az IFLA Világkongresszusán 14 magyar könyvtáros vett részt, az IFLA szervezetei közül négynek a vezetőségében képviselteti magát az egyesület. Az év folyamán az IFLA intézményi tagja lett az ELTE Könyvtártudományi Tanszéke és az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ. Szeptemberben újabb magyar Gombocz-ösztöndíjas kezdte meg tanulmányait a Kent-i (USA) egyetemen.

Az egyesület — *érdekvédelmi* feladatainak megfelelően — foglalkozott a könyvtárosok besorolásának, bérezésének kérdéseivel is. Az 1978. évi feladatok közé tartozik, hogy az 1977-ben végrehajtott bérintézkedés kihatásait, problémáit feltárja és lehetőség szerint lépéseket tegyen a rendelet egységes értelmezésére.

Az egyesület taglétszáma 1977-ben tovább nőtt, elérte a 2700 főt. A megnövekedett létszámmal járó adminisztrációs gondokat nem sikerült teljes mértékben megoldani, ez károsan befolyásolta a tagság tájékoztatását és az egyesületi gazdálkodást.

Továbbra is gondot okoz az állandó egyesületi helyiség hiánya és esetenként — ugyancsak a megfelelő előadóterem hiánya miatt — a rendezvények megtartása is annak ellenére, hogy mind Budapesten, mind vidéken a könyvtárak, tájékoztatási intézmények egyre jobban támogatják az egyesület munkáját. Nem utolsósorban ennek is köszönhető, hogy az egyesület a működési költség növekedését részben néhány egyetemi és megyei könyvtár anyagi támogatásával, illetve a Kulturális Minisztérium könyvtárügyi osztályától kapott jelentékeny összegű pótkeret felhasználásával ellensúlyozni tudta.

Az 1977. év a könyvtárosszervezetek életében szakmailag és szervezetenként egyaránt fejlődést hozott. Sok még a tennivaló, vannak elmaradt feladatok, zökkenők is, de a kialakult szervezetek tagjaik lelkes munkájával képesek ezek felszámolására és a továbblépésre.

Kovács Dezső

műhelykérdések

A címleírás új szabályozása

A több mint negyedszázada érvényben levő katalogizálási szabvány, az MSZ 3424 „Könyvtári címleírási szabályok” 1. paragrafusa szerint:

„A címleírási szabályoknak az a célja, hogy

- a) előmozdítsák a könyvtárak és dokumentációs szervek katalógusainak egységesítését, megteremtsék a központosítás feltételeit,
- b) elősegítsék a könyvek minél könnyebb és gyorsabb megtalálását a könyvtárak katalógusaiban,
- c) félreérthetetlenül meg lehessen különböztetni a különféle műveket, ill. ugyanazon mű különféle kiadásait,
- d) általános tájékozódást nyújtsanak a könyv tárgyköréről, ideológiai és szakmai jellegéről, terjedelméről.”

Eltérések a gyakorlatban

A címleírásnak fontos feladata, hogy általános tájékoztatást adjon a könyv jellemzőiről, ezek között terjedelméről is, nem tartozik azonban funkciói közé a leírt kiadvány tartalmáról, tárgyáról nyújtandó tájékoztatás. Ez utóbbinak a célkitűzések közé illesztését csupán az indokolhatta, hogy az MSZ 3424 az annotáció legfontosabb szabályait is tartalmazta. (A célkitűzések között azonban nem történt említés az egy adott szerző meglévő műveiről, illetve az egy adott mű meglévő kiadásairól adandó tájékoztató feladatokról, jóllehet a szabvány tartalmazta mind a személyek, mind a testületek egységesített névalakjára vonatkozó alapvető előírásokat is.) Bár a célok megfogalmazásában a leírás tárgyaként csak a könyv szerepel, a szabvány a könyveken kívül szabályozta az időszaki kiadványok és sorozatok, a zeneművek, a térképek, az aprónyomtatványok, a szabványok és szabadalmak, valamint a reprodukciók leírását is.

Az MSZ 3424 az összesen kilenc dokumentumtípus katalogizálási szabályait lényegre törően, mindössze 85 lap terjedelmű szövegben foglalta össze. Összehasonlításként megemlíthető, hogy a magyar szabvánnyal megközelítően egyidős katalogizálási szabályzatok közül az ALA-szabályzat (*ALA cataloging rules for author and title entries*. — 2. ed. — Chicago, 1949) terjedelme megközelítette a 300 lapot, a szovjet katalogizálási szabályzat pedig hét kötetben (*Edinüe pravila opiszanija proizvedenij pezsati dlja bibliotecsnuh katalogov*. Cs. 1—7. — Moszkva; Leningrad, 1949—1958) jelent meg. E terjedelmes szabályzatokkal szemben a magyar szabvány tömörségének nagy előnye az volt, hogy a magyar könyvtárügy újjászervezésének hőskorában jól áttekinthető, könnyen kezelhető segédesszközt adott az újonnan létreho-